

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

פרשת אחרי מות

שנת תשע"ב

א. אבני שהם,
פרק טו' פסוק ל':

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל הטאתיכם לפני ה' תטהרו. (טו.ל)
כתב הספורנו: "כי ביום הזה יכפר - והטעם שתצטרכו עם זה גם לשביתה ועינוי הוא, כי אמנם הכהן בעבודתו יכפר בלבד. וענין הכפור הוא, הקטנת החטא והכנתו לקבל סליחה וכו'. אבל השגת הטהרה והסליחה הגמורה תהי' לפני ה' בלבד. וזה בידוי ותשובה, שהוא לבדו ידע אמתתם. וכשביל כך שבת שבתון היא לכם."

ומבאר, דעצמו של יוהכ"פ אין בו כדי להשיג הטהרה והסליחה הגמורה, רק הקטנת החטא, והכנתו לקבל סליחה ע"י וידוי ותשובה. ועי' בגמ' יומא דף פו ע"א: "עבר על ל"ת ועשה תשובה - תשובה תולה ויוהכ"פ מכפר וכו'." וה"נ קאמר איפכא, דיוהכ"פ בלי תשובה אינו מכפר אלא תולה, והתשובה היא מכפרת).

אלוה

1. לכאורה מה קשה בפסוקנו אותו יש לכפר?
2. הרשנו קובץ כי מתקיים כאן תהליך השלבים יש בצדו, מהו?
3. מה צושה יום הכיפורים צדו ולא מה אין זה מספיק?
4. מה לכסוף ארם לכפרה?

* * *

ב. צדור המור,
פרק יז' פסוק י':

י. ולפי שישראל במצרים והגרים הנדבקים בהם, היו רגילין בדם לזכות על פני השדה ולאכלו²². צוה בכאן איש איש מבית ישראל ומן הגר הגר בתוכם אשר יאכל כל דם והכרתי אותו מקרב עמו²³. ונתן טעם לזה, כי נפש כל בשר בדם הוא (פס' יא). ואחר שהיה נקרב ע"ג המזבח, לגבוה אין ראוי שיאכלוהו²⁴. ולפי שהאדם צריך להיות נקי מה' ומישראל²⁵, ואולי שישחוט אדם חיה או עוף שהם נמצאים על פני השדה, והרואה הדם שפוך יאמר שלשם זביחה העלוהו שם. לז"א כי כל איש אשר יצוד ציד חיה או עוף ושפך את דמו (פס' יג), שיכסהו בעפר, בענין שלא יחשדו אותם²⁶.

אלוה

1. למה כתוב כאן "... ומן השר השר בתוכם"?
2. מהו לדעתו הטעם למצוה זו?
3. האם הוא מנסה בעקביים להשיב על האלף שהוא לא כולו קניין הפרהמות?
4. על מה "לא יחשדו אותם" ולאמה?

* * *

אחרי מות

ג. כלי יקר .

פרק יח' פרק ג':

[ג] **כַּמְעֵשֶׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִשְׁבְּתֶם בָּהּ וְגו' . לְרִבּוּתָא נִקְט "אֲשֶׁר יִשְׁבְּתֶם בָּהּ" וְ"אֲשֶׁר אָנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה" . פִּי מִסְתַּמָּא יוֹסֵף בְּרַר לְאַחֵיו וּלְבֵית אָבִיו הַמָּקוֹם שְׂאִינוּ מְקַלְקֵל כָּל כֶּף . כְּדִי שְׁלֵא יִלְמְדוּ מִמְעֵשֵׂיהֶם הַדְּרוֹת הַבָּאִים . וְכֵן מִסְתַּמָּא הַקַּב"ה בְּרַר לְיִשְׂרָאֵל הַמָּקוֹם שְׂאִינוּ מְקַלְקֵל כָּל כֶּף כְּדִי שְׁלֵא יִלְמְדוּ מֵהֶם . שְׁהֲרִי נֹאמַר: "מַעֲט מַעֲט אֲגַרְשׁנוּ מִפְּנֵיךָ" (שמות כג,ל) . וְקִדְמֵי שְׂיִגְרַשׁ אֶת כָּלֵם יֵשׁ לְחֹוֹשׁ פֶּן יִלְמְדוּ מִמְעֵשֵׂיהֶם . עַל כֵּן אָמַר שְׂאִפְלוּ כַּמְעֵשֵׂיהֶם לֹא תַעֲשׂוּ . וְקַל וְחֹמֶר לְשֶׁאֵר תּוֹעֵבּוֹת מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא יִשְׁבְּתֶם בָּהֶם . וְקַל וְחֹמֶר לְשֶׁאֵר הָאֻמוֹת . אֲבָל לְפִירוּשׁ רַש"י שְׁפִרַשׁ בְּהַפֶּךְ זֶה מִמָּשׁ , קָשָׁה , וְכִי סִלְקָא דַּעְתָּךְ לֹוֹמַר שְׂדוּקָא כְּאוֹתָן**

אֲשֶׁר יִשְׁבּוּ בָּהֶם וְאֲשֶׁר אָנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה הַמְקַלְקָלִים מְכַלֵּם לֹא יַעֲשׂוּ , אֲבָל כַּמְעֵשֶׂה אוֹתָן שְׂאִינוּ כָּל כֶּף מְקַלְקֵלִין יַעֲשׂוּ , חֲלִילָה מְלוֹמַר כֵּן . אֲלֵא לְרִבּוּתָא נִקְט , וְכְדִי שְׁלֵא יִהְיֶה לְיִשְׂרָאֵל מָקוֹם לְטַעוֹת בָּהֶם וְלֹוֹמַר: מֵאֲחַר שְׁהוּשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גִּשְׁן וְדַאי הַטַּעַם לְפִי שְׂאִין מְעֵשֵׂיהֶם מְקַלְקָלִים כָּל עֲקָר , וְכֵן מֵאֲחַר שְׁהַקַּב"ה מֵבִיא אוֹתָנוּ אֶל אֶרֶץ זוּ , וְדַאי אִין מְעֵשֵׂיהֶם מְקַלְקָלִים , וּמָה שְׂגִרְשׁוּ מֵאֶרֶץ הַיַּנּוּ לְפִי שְׂיִשְׁבּוּ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם , שְׁהֲרִי הַכְּנַעֲנִי הִיָּה הוֹלֵךְ וְכוֹבֵשׁ הָאֶרֶץ מִזֵּרְעוֹ שֶׁל שָׁם . עַל כֵּן הַצֵּרֶךְ הַקַּב"ה לְהוֹדִיעַ שְׁגַם הַמָּה מְעֵשֵׂיהֶם מְקַלְקָלִים , וְאִם לֹא כָּל כֶּף כּוֹזֵלְתָם , מְכַל מָקוֹם כְּדִי בְּדִיוֹן וְקִצְף יֵשׁ בַּמְעֵשֵׂיהֶם , וְקַל וְחֹמֶר לְוֹלְתָם .

מסק

1. אינה קושי בהטיון מוצא פרשנו כאן?
2. מהי דעת רש"י ומה פרשנו אינו מסכים צ"ח?
3. איך פרשנו מסביר את דברי הכסוף וצוה אותם הטיון?
4. האם זה לשון ישראל או אולי מקטין את זכותם?
5. מה בדיוק קרה עם "הכנעני הולך וכובש הארץ מזרעו של ע"ה ואינה מסקנות יש לכך?"
6. מה אם כן היתה המציאות בטעם?

* * *

ד. המהר"ל מפראג עם פירוש הרב ז. זלצר .

פרק יח' פסוק ו': "איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה אני ה'"

(ויקרא י"ח ו')

האסור להתחתן עם קרובי משפחה הוא המאחד!

התורה אוסרת על אדם לשאת לאשה את אחותו, בתו, דודתו וכדו'. מדוע?

דברי תורה ומצוותיה אינם ניתנים תמיד להבנת ההגיון האנושי שלנו. אך השכל יכול למצוא לפעמים הסברים הגיוניים וטעמים חלקיים למצוה. וכך עשו גדולי ישראל (כמו בעל ספר החינוך) בכל הדורות בנסותם לקרב ולו במעט את המצוה לשכל האנושי.

המהר"ל מנסה להסביר טעם אחד (מתוך רבים) לאסור עריות. טעם לכך שהתורה אוסרת על אדם לשאת קרובות משפחתו. וכך כותב המהר"ל:

לפיכך אסרה תורה העריות שלא ישא אדם אחותו (כדי) שיהיה האדם מזווג ברחוקים (-שיתחתן עם רחוקים דוקא ולא עם קרובים אליו) וכאשר הזיווג עם אחרים (-עם רחוקים) אין כאן חילוק ופירוד (אלא יש קשר ואחדות בין המשפחות).

(נתיבות עולם ב' ע' י')

כלומר: אם היו מותרים נשואי קרובים כמו אח ואחות אב ובתו וכדו' אזי המשפחות היו מרבות להתחתן בינם לבין עצמם בתוך מסגרת המשפחה ואז לא היו זקוקים בני המשפחה ליצירת קשר עם משפחות אחרות.

אך כאשר התורה אוסרת נשואין שכאלו, אלא דורשת שאדם ישא אשה ממשפחה אחרת ולא מאלו הקרובות אליו אזי בהכרח נוצר קשר בין המשפחות השונות וכך מתחזקת האחדות הלאומית בעם ישראל.

אחרי מות

1. פרשנו כחו רביע וטובים לפניו ואחריו מחפש ניאוקים האיוניים האצוות התורה, מה מניצו לכך?
2. ציווי לה כאן היה מקובל כמצט בכל הצולא, למה צריך עוד האצוא לו הסברים האיוניים?
3. ממה חשה התורה אם לא יקיימו ציווי לה?
4. היש לכ הסבר שונה מכך?
5. האם הניאוק של "אחדות ישראל" אכן כוצל?

* * *

ה. מלאכת מחשבת.

פרק יח' פסוק כח': כי את כל התועבת האל וגו': ולא תקרא הארץ אתכם וגו': כי כל אשר יעשה וגו':

לבאר השנים המאמר וקלקול הסדר בפסוקים אלה. ראוי לדעת שרצה הקב"ה להודיע חסדיו עם ישראל. ושלא יעשה עמם כאשר עשה עם הכנעני והפריזי יושבי הארץ, כאשר הפרו דרכם וקלקלו מחשבותיהם קלף ה' על הארץ והכרית גוי כלו כקטון כגדול. ואמנם עם עמו ישראל חף אם יתעורר לפניו ידמה ברחמיו כאלו היחיד חטא והוא לבדו יענש ובעינו ימות ושאר ישראל אשר לא חטאו נקיים ולא תקרא אותם הארץ כל הקהל כאחד בשביל פשע היחיד. ועל זה האריות הכתובים כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ והקרא הארץ את יושביה אבל אתם לא חטאו מזה ולא תקרא הארץ אתכם כאשר קראה את הגוי אשר לפניכם. וזהו מחסד ה' החומל על כל העם וכל אשר יעשה מכל התועבות הוא בעינו ימות ואחס העמדו על אדמתכם לבטח.

1. קרא את הפסוקים שם, מה מטריד את פרשנו כאן?
2. פרשנו קובץ שיש חישוב שונה של התנהגות בין בני ישראל לבין האיוניים, מה מצדיק זאת?
3. מה בדיוק ההבדל ואיך ומה זה מתבטא?
4. "וזהו מחסד ה' החומל על כל העם..." מהו בדיוק החסד ואיך זה כוצל?

ו. חזקוני.

פרק כח' פסוק ל':

(ל) לבלתי עשות מחקות התועבות, שתגוים מגנפים ומגשקים ומתוך כך באים לידי זמה. אשר נעשו לפניכם, שלא תאמרו הואיל ותקדמונים עשו כך, אעשה כן גם אני ⁷⁶. אני ה' אלהיכם, אין לכם להשיב על דברי אפילו אין אתם יודעים טעם מצות ⁷⁷.

1. מה הן "החוקות והתועבות" שהאיויים עושים ושלפניו להצטרף בהם?
2. מה האצואות כיום בצנין לה ולמה אין להתנהג כפי הצבר והאצואות?
3. מה הסיומת מחלקת את הציווי?

* * *